

Civic
crowdfunding:
burger en
overheid
werken samen

**Onderzoek naar crowdfunding en burgerparticipatie
onder 22 Nederlandse gemeenten**

1%Club - April 2015

Civic crowdfunding: burger en overheid werken samen

- Tegenwoordig wordt er van alles gecrowdfund; gadgets, bedrijven, muziek, computer games, films en kunst. In de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk is civic crowdfunding ook sterk in opkomst. Hierbij werken gemeenten en burgers samen om burgerinitiatieven met een maatschappelijk karakter te realiseren. Inmiddels hebben een derde van de crowdfunding projecten daar een dergelijk karakter. Een groei die voor een groot deel is toe te schrijven aan een afname in private en publieke financieringsbronnen en past binnen de opkomst van de 'doe-het-zelf-maatschappij'. Maar hoe staat Nederland ervoor? Zijn er Nederlandse gemeenten die burgerparticipatie stimuleren door de inzet van crowdfunding? En werkt het?

1%Club ging op onderzoek uit en interviewde 31 gemeenteambtenaren die betrokken zijn bij burgerparticipatie in 22 Nederlandse gemeenten om een overzicht te krijgen van de stand van zaken. Conclusie: overal in Nederland zijn gemeenten en burgers aan het experimenteren met platforms, samenwerkingen en nieuwe financieringsmodellen, vaak met succes.

Wat is civic crowdfunding?

Civic crowdfunding is het online fondsenwerven via een grote groep kleine financiers om een verbetering van een publieke dienst of sociale activiteit in de openbare ruimte te realiseren. Hiermee is civic crowdfunding dé nieuwe manier waarop een gemeente samen met burgers, verenigingen en bedrijven lokale initiatieven kan realiseren door de inzet van tijd, kennis en geld. Meestal met de bedoeling om een sociale, maatschappelijke of ecologische impact te creëren.

Hoe het werkt? Via een online campagne wordt een groot netwerk van inwoners, bedrijven, stichtingen en verenigingen aangesproken om het burgerinitiatief te steunen. Vooraf is een duidelijk doelbedrag vastgesteld, evenals het startmoment en de einddatum van de fondsenwerfcampagne. Doelbedrag opgehaald? Dan ondersteunt de gemeente vaak het initiatief door het te matchen of te verdubbelen met een financiële bijdrage. Op deze manier wordt het budget als 'hefboom' ingezet en is er meer mogelijk met minder middelen. Dit kan voor de wijk, buurt, stad of zelfs heel Nederland zijn.

Binnen de samenleving zijn veel goede ideeën voor een betere buurt, omgeving of stad.

Gemeenten kunnen helpen deze ideeën te faciliteren, cureren en aan te jagen.

Door samen met andere bewoners, verenigingen en bedrijven tijd, kennis en geld te delen kunnen deze ideeën gerealiseerd worden.

Zo ontstaat er een duurzamere en mooiere samenleving.

Gecrowdfund: het Vrijheidsbeeld en een luchtsingel in Rotterdam

Civic crowdfunding is een fenomeen dat al heel lang bestaat. Een bekend voorbeeld is het Vrijheidsbeeld dat in 1884 door de inwoners van New York deels zelf is gerealiseerd. Omdat het Amerikaans Comité de financiering niet rond kreeg, riep redacteur Joseph Pulitzer in zijn krant "The World" de inwoners op tot een donatie. In vijf maanden tijd

brachten 120.000 mensen 100.000 dollar bij elkaar om het voetstuk en het plaatsen van het Vrijheidsbeeld te financieren. Zo zijn er veel voorbeelden van publieke projecten uit het verleden die op gelijke wijze zijn gefinancierd. De komst van het internet heeft het echter een naam gegeven, toegankelijker gemaakt en daarmee is het uitgegroeid tot een veelvoorkomende werkwijze.

Een bekend Nederlands civic crowdfunding project is de Luchtsingel in Rotterdam. De gemeente zet drie jaar lang een grote pot geld op tafel

De luchtsingel in Rotterdam

voor initiatieven die de stad mooier en aantrekkelijker maken. Het initiatief met de meeste Rotterdamse stemmen wordt gefinancierd.

Het eerste stadsinitiatief in 2012 ging naar de Luchtsingel in Rotterdam. Deze houten brug die Rotterdam Noord met het centrum verbindt brengt nieuw leven in een vergeten gebied. Het project werd uiteindelijk

mede gefinancierd door de lokale bevolking. Voor een bijdrage van 25 euro werd de naam van de bewoner op de brug vermeld. Na een succesvolle crowdfunding campagne won RIF010 de pot van drie miljoen euro in 2014 voor een openlucht golfslagbad en surfplek midden in het centrum.

In 2014 deed de Universiteit van Stanford in het Verenigd Koninkrijk onderzoek naar de opkomst van civic crowdfunding. Het blijkt dat een derde van de civic crowdfunding projecten bestaan uit het opknappen van parken en het aanleggen van openbare tuinen. Verder zijn lokale evenementen en educatieprojecten erg populair. Zo is in Gouda een bruisplaats gecrowdfund; in het stadcentrum van Mansfield een publiek Wi-Fi netwerk aangelegd; en in Kansas werd een openbaar fietsenplan gecrowdfund.

Met een slagingskans van 81% zijn civic crowdfunding projecten erg succesvol in vergelijking met alle andere crowdfund categorieën

De civic crowdfunding projecten zijn volgens de onderzoekers van Oxford met een gemiddelde van 5.000 euro relatief kleinschalig. Maar met een slagingskans van 81% zijn civic crowdfunding projecten erg succesvol in vergelijking met alle andere crowdfunding categorieën, niet alleen in het bij elkaar halen van de benodigde financiering, maar ook in het actief betrekken van een grote groep mensen en deze met elkaar verbinden in een lokale buurt.

Nederlandse gemeenten en civic crowdfunding

- Begin januari 2015 sprak 1%Club 31 medewerkers die zich bezig houden met burgerparticipatie binnen 22 gemeenten. De insteek van de interviews was om meer te weten te komen over hoe gemeenten burgerparticipatie inzetten, wat daarbij hun belangrijkste doelstellingen zijn en hoe zij burgers betrekken bij buurtinitiatieven. Daarnaast werden de gemeenten gevraagd naar hun ervaring met crowdfunding en of zij denken dat er binnen gemeentelijk beleid een rol is weggelegd voor civic crowdfunding.

Minder regels, meer maatwerk en zeggenschap

Het is overduidelijk dat de relatie tussen burgers en gemeenten in transitie is. Met de participatiesamenleving in opkomst is de overheid zich meer gaan richten op het idee van

actief burgerschap¹. Maar volgens veel beleidsmedewerkers bij gemeenten zien bewoners de gemeente als aparte entiteit die traag handelt en moeilijk te bereiken is, blijkt uit de gesprekken die 1%Club voerde. Dat idee van de gemeente als een log systeem zorgt ervoor dat burgers een drempel ervaren om actief te worden. Gezien de afname van publieke financieringsbronnen en de aanvullende zorgtaken voor gemeenten door de decentralisatie zijn slimme nieuwe samenwerkingsverbanden tussen burger en overheid echter wel zeer gewenst.

“De stad is niet van de gemeente. De stad is een samenleving en daarin heb je te maken met ondernemers, instellingen, bewoners en de overheid en die moeten het met elkaar doen.”

Birgit van Kerkoerle, Hoofd Wijkmanagement, Gemeente Nijmegen

“Bewoners moeten zich niet bij ons aansluiten, maar wij moeten ons aansluiten bij de bewoners. Dat is een oude regel. Er is niks nieuws aan, maar elke keer blijkt dat dat de meeste kans op succes heeft.

Er gewoon zijn.”

Wim de Waninge, Stadsdeelmanager Oost, Gemeente Enschede

Voor gemeenten als Deventer, Assen, Goes en Enschede is het stimuleren en faciliteren van buurtinitiatieven daarmee dan ook een belangrijke doelstelling voor burgerparticipatie. Dit wordt vaak gecombineerd met beleid gericht op interne verandering zodat ook de eigen gemeentelijke rol onder de loep wordt genomen. Hans Wetzer, gebiedsmanager van de gemeente Eindhoven, geeft aan dat Eindhoven de interne organisatie probeert te veranderen, onder meer door het trainen van medewerkers in het communiceren met burgers en het ontwikkelen van interactief beleid. Gemeenten trachten daarbij om de regeldruk te verminderen en nieuwe manieren te creëren om op gemakkelijke en gelijkwaardige wijze burgers en hun initiatieven te faciliteren.

In veertien van de interviews komt het belang van maatwerk erg naar voren. Iedere wijk heeft andere behoeften of uitdagingen die vragen om een gerichte aanpak. Zij stellen daarom dat gemeenten bij de stimulering van buurtinitiatieven of burgerparticipatie zeer wijkgericht te werk moet gaan. In de gemeente Deventer heeft zich in de loop der jaren een wijkstructuur ontwikkeld. “Er is een hele infrastructuur; je hebt bewoners, wijkmanagers, opbouwwerkers, maar je hebt ook de bestuurders. Elke wijk heeft een wijkwethou-

¹Kennisagenda: Ruimte voor Initiatief: Een tussenstand (Oktober 2014), p.3 <https://www.movisie.nl/sites/default/files/KennisagendaRuimte-voor-initiatief.pdf>

der en als het niet goed loopt kun je bij hem of haar terecht. Deze nauwe samenwerking maakt dat het zo goed loopt” aldus Marten Schuttert, Teammanager van WijDeventer.

Daarnaast geven alle geïnterviewde beleidsmedewerkers aan dat hun gemeenten burgers meer zeggenschap willen geven in het gemeentelijk beleid. Termen als ‘meedoen’, ‘betrekken’ en ‘samen’ komen regelmatig terug in beleidsdocumenten en de interviews. De gemeente Goes werkt bijvoorbeeld met dorpsplannen. De zes dorpen ontwikkelen met ondersteuning van de gemeente een eigen plan ter verbetering van het dorp, presenteren dit aan de gemeente waarna zij de uitvoering faciliteert. In Alkmaar zijn bewonersondernemingen opgericht. Deze organisaties worden door bewoners bestuurd en richten zich op de instandhouding en verbetering van het sociaal klimaat en de economie van een buurt of wijk.

Mijn Buurt Assen

Mijn Buurt Assen is een samenwerking tussen inwoners, de gemeente Assen, woningcorporatie Actium en andere maatschappelijke organisaties. Deze samenwerking is gestart in 2012 en richt zich op het versterken van de samenleving door middel van buurtinitiatieven. De resultaten worden online gedeeld. Inmiddels is de website uitgegroeid tot een online leefbaarheidsplatform waarop bewoners initiatieven aanmelden en een aantal wijkredacteurs nieuws- en agenda items voor hun buurt plaatsen. Op dit moment staan er 80 verschillende initiatieven online. Via een gekoppelde sociale marktplaats doneren de bewoners van Assen hun tijd aan de realisatie van de initiatieven.

Het Wijkfestival S.W.A.M.P. bijvoorbeeld wordt door en voor bewoners in Marsdijk georganiseerd om de sociale cohesie te vergroten, positief om te gaan met de economische crisis en de 1300 ondernemers die de wijk telt samen te brengen. Het festival werd voor het eerst georganiseerd in 2013 en is inmiddels een terugkerend evenement.

In Peelo hebben bewoners in samenwerking met basisschool de Brede School en Actium een natuurspeelplaats en amfitheater aangelegd op het vervallen schoolplein. Naast een investering van 8000 euro van Actium, hebben de ouders en bewoners een financiële bijdrage geleverd. Tevens is er in overleg met de ouderen in de buurt een wandelpad met bankjes aangelegd zodat zij een ontmoetingsplaats hebben.

Voor meer informatie:
www.mijnbuurtassen.nl

Gemeenten kunnen voor het vergroten van de zeggenschap traditionele technieken zoals bewoners bijeenkomsten en dorps- en wijkraden inzetten, maar hebben ook nieuwere methoden tot hun beschikking zoals de burgertop, de burgerjury en de G1000, een platform voor democratische innovatie.

Civic crowdfunding en gemeenten: de stand van zaken.

Veel gemeenten stimuleren en faciliteren burgerinitiatieven door ze een podium te bieden. 13 van de 22 geïnterviewde gemeenten maken daarbij gebruik van online platforms waarvan 10, waaronder Deventer, Enschede, Assen en Almere, specifieke burgerparticipatie platforms hebben ontwikkeld voor de gemeente, stadsdeel of wijk. Op participatiekaart.nl vind je inspirerende voorbeelden van participatie-initiatieven die de leefbaarheid in de buurt verbeteren.

Civic Crowdfunding in West-Friesland

Zeven West-Friese gemeenten hebben het initiatief genomen om in samenwerking met de vrijwilligerscentrale en de West-Friese Uitdaging een gezamenlijk civic crowdfunding platform op te zetten.

Dit platform wordt gezien als instrument om maatschappelijke organisaties in West Friesland te faciliteren bij het werven van middelen. "Verenigingen en stichtingen krijgen steeds minder subsidie van gemeenten. Met Crowdfunding West-Friesland zien wij een mogelijkheid om verenigingen en stichtingen toch te ondersteunen. Het doel voor gemeenten is om meer mogelijk te maken met minder geld." aldus Tim Aarts.

Naast de bouw van het platform is ook het opleiden van vrijwilligers tot goede crowdfunding campaigners een belangrijk onderdeel van dit project. Hoe pak je crowdfunding aan? Wat maakt een campagne succesvol? Wie moet je benaderen? De gemeente organiseert crowdfunding bootcamps om hier de vrijwilligers voor klaar te stomen.

Wethouder Joset Fit is erg enthousiast over de mogelijkheden die het civic crowdfunding platform biedt: "Ik ben er heel trots op dat we dit voor onze inwoners en organisaties gaan doen. Het kan ze echt verder helpen om hun projecten en ideeën ook daadwerkelijk te realiseren."

Voor meer informatie:
www.hetluktons.nl

Vrijwel alle gemeenten geven aan dat civic crowdfunding een relatief nieuw begrip is binnen hun gemeente. Van de 22 deelnemende gemeenten hebben 4 gemeenten ervaring met civic crowdfunding. Gemeente Amsterdam en Den Haag hebben bijvoorbeeld samengewerkt met Voorjebuurt. Gemeente Alkmaar (slimmersamen.nl) en West Friesland (hetluktons.nl) hebben een eigen civic crowdfunding platform.

“We komen uit een tijd van heel veel hiërarchische systemen. De overheid en de organisaties er omheen zijn erg top-down georganiseerd en ik zie dat mensen om mij heen de behoefte hebben om meer over hun eigen leefomgeving te bepalen.”

**Juan-Carlos Goilo, Beleidsadviseur
E-participatie, Gemeente Amsterdam**

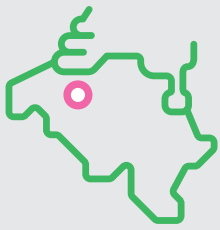
Nog niet elke gemeente voelt direct de noodzaak om civic crowdfunding in te zetten. Liesbeth van de Wetering, stadsdeelcoördinator van de gemeente Groningen “wij hebben nog best veel geld voor bewonersinitiatieven, dus het is redelijk makkelijk om hier subsidie voor te krijgen”. Ook in de gemeente Eindhoven is de financiële situatie stabiel genoeg dat andere mogelijkheden nog niet verkend hoeven worden.

Een andere reden die genoemd wordt voor terughoudendheid zijn zorgen over de kosten en de controle. Is het de moeite wel waard om te investeren in het ontwikkelen van een platform? En wie voert controle uit op de projecten die via het platform geld krijgen?

Projectleider Tim Aarts van Gemeente West-Friesland ziet civic crowdfunding juist als een goede drijfveer voor burgerparticipatie binnen gemeenten.

“Stel dat de gemeente een budget heeft van 6500 euro voor een speeltuin, waarom zouden buurtbewoners dan geen extra geld doneren voor een extra schommel of speeltoestel? Of voor de vervanging of de plaatsing van een extra bank in een park?”

De meerderheid van de beleidsmedewerkers verwacht dan ook dat civic crowdfunding veel mogelijkheden biedt voor de stimulatie van buurtinitiatieven. Met name als een manier om draagvlak te creëren, burgers samen te brengen en andere partijen de mogelijkheid te bieden om bij te dragen aan publieke projecten.

Een kijkje bij de buren

Hoe pakken ze het aan in Gent?

De Stad Gent legt in haar beleid een belangrijke klemtoon op het aanspreken van haar inwoners en andere betrokkenen op hun engagement en solidariteit om samen de stad te maken en te beleven. In maart 2015 heeft de stad Gent hiervoor een nieuw instrument ingezet: een lokaal georiënteerd crowdfundingplatform, crowdfunding.gent. Hier kunnen Gentenaren en ondernemingen die een innovatief, duurzaam project willen starten naar alternatieve financiering zoeken.

Project Spilvarken is één van de eerste crowdfunding campagnes op het platform. Zij ambiëren om samen met de stadsbewoners varkens en kippen te houden op vijf verschillende stukken onbenutte grond in de stad. Op die manier willen ze Gent ombouwen van groeiende afvalberg tot een leefbare en duurzame stad. Zij doen dit door het bouwen van stallen en omheining, het leveren van voederbakken, het opleiden van hulpboeren en het ophalen van voedselresten bij supermarkten, bakkerijen, brouwerijen, etc. De dieren zetten het voedselafval om in eitjes voor het ontbijt en ecologisch verantwoord vlees. Intussen maken ze de grond klaar voor de groenteteelt en zorgen ze voor een sociale dynamiek. Terwijl het Spilvarken uitgroeit tot een voedsellab kunnen de inwoners van Gent genieten van heerlijk gezonde, lokale producten. Ofwel een investering in een gezond Gent.

Slimmer Samen in Alkmaar

Slimmer Samen is een crowdfunding platform gefaciliteerd door de gemeente Alkmaar. Het platform is een voortzetting van het Slimmere Zorg programma dat bewoners uitdaagde om met slimme oplossingen te komen voor zorgvraagstukken. In totaal zijn 11 winnende initiatieven beloond met meer dan 200.000 euro van de gemeente.

Slimmer Samen combineert crowdsourcing (kennis) en crowdfunding (geld). Initiatieven worden eerst als idee op de site geplaatst zodat mensen kunnen aangeven wat ze van het idee vinden. Indien er genoeg draagvlak voor het idee is, wordt een crowdfunding campagne gestart om fondsen te werven. Volgens Jan Visser, project- en programma manager bij gemeente Alkmaar, biedt het platform de mogelijkheid om initiatieven met een maatschappelijke toegevoegde waarde te initiëren en worden daarmee nieuwe verbindingen in de stad aangegaan: "Er zijn zowel ondernemers, bedrijven als vrijwilligers die hier aan willen meewerken. Hierdoor ontstaat een nieuwe dynamiek."

De gemeente als curator, aanjager of facilitator

Gemeenten kunnen verschillende rollen vervullen binnen civic crowdfunding

Curator

Als curator brengt de gemeente projecten met een grote maatschappelijke waarde en die een goede kans van slagen hebben onder de aandacht door ze een podium te bieden. Dat kan door burgers via eigen kanalen te wijzen op crowdfunding acties die gaande zijn, of door op een bestaand of eigen platform lopende initiatieven te presenteren. Zo heeft de stad New York een eigen Kickstarterpagina waarop het de beste projecten met sociale doelstelling in de arme wijken presenteert. Zie www.kickstarter.com/pages/NYC

Aanjager

De gemeente kan burgers ook helpen en stimuleren bij het ontwikkelen van ideeën en het organiseren van crowdfunding campagnes. Zo organiseerde de gemeente Haarlemmermeer een wedstrijd waarbij ze op zoek gingen naar het groenste en meest energiebesparende idee. De acht meest kansrijke initiatieven ontvingen support in het opzetten van een succesvolle crowdfunding campagne. De best geslaagde crowdfunding campagne, de elektrische bolderkar voor de lokale kinderopvang, werd door de gemeente gesteund met startkapitaal.

Facilitator

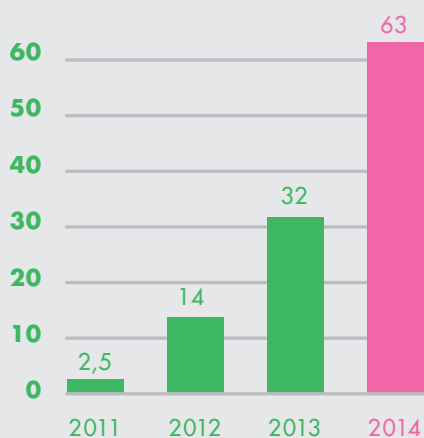
Binnen de rol van facilitator gaan gemeenten nog een stapje verder. Projecten worden gepresenteerd, ideeën gestimuleerd en de gemeente helpt bij de daadwerkelijke realisatie van de projecten door bijvoorbeeld een percentage van het budget te subsidiëren indien een project succesvol gecrowdfund is. Dit alles wordt gefaciliteerd via een eigen civic crowdfunding platform.

Civic crowdfunding: de toekomst van burgerparticipatie?

- In 2014 is er middels crowdfunding 63 miljoen euro opgehaald in Nederland, aldus Douw & Koren. Hiermee zijn meer dan 2.000 projecten succesvol gefinancierd, waarvan 673 met een maatschappelijk karakter die samen 6,5 miljoen wisten te crowdfunden. Dit is een verdubbeling van de cijfers ten opzichte van 2013.

Crowdfunding is verdubbeld in 2014

Bedragen in miljoenen Euro per jaar

Bron: Douw&Koren

In 2015 zal naar verwachting civic crowdfunding steeds meer ingezet worden door gemeenten om hechter samen te werken met burgers. Een klein deel van de 31 gemeenteambtenaren heeft nog vraagtekens bij de effectiviteit van crowdfunding en voorziet problemen met de kosten en de controle op uitvoering van de initiatieven. Het grootste deel van de geïnterviewde participatiemedewerkers ziet echter vooral kansen voor civic crowdfunding en crowdsourcing. Zij zijn van mening dat deze methoden van grote toegevoegde waarde zijn voor de nieuwe relatie tussen gemeenten en burgers. Met name omdat het goed aansluit op de transformatie naar meer zeggenschap en verantwoordelijkheid voor burgers over de ontwikkelingen in hun directe leefomgeving en het creëren van breed draagvlak voor buurt initiatieven onder betrokkenen.

1%club

Do-good crowdfunding

Hét crowdfunding platform waar
je een wereld van verschil maakt

1%Club heeft als missie om zoveel mogelijk mensen in staat te stellen om een positieve verandering teweeg te brengen in hun omgeving, stad, land – of zelfs in de hele wereld. Het stimuleren van burgerparticipatie door gemeenten sluit hier feilloos op aan.

1%Club is een do-good crowdfunding platform en werd opgericht in 2008. Sinds de start is via het platform meer dan 2 miljoen euro opgehaald voor 800 initiatieven in 80 landen.

Voor meer informatie: www.onepercentclub.com/civic